

Tavoitteena ”yhteisten rajapintojen löytyminen ja yhdessä toimiminen nuorten hyväksi”

Työpajojen yhteistyö Ohjaamojen kanssa / raportti kyselytuloksista

Reetta Pietikäinen 10 2019

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) on toteuttanut kaksi kyselyä työpajojen ja etsivän nuorisotyön yhteistyöstä Ohjaamojen kanssa. Syksyllä 2018 toteutetulla ensimmäisellä kyselyllä kartoitettiin toteutettua yhteistyötä, sen haasteita ja kehittämistarpeita. Keväällä 2019 toteutetulla toisella, tarkennetulla kyselyllä pyrittiin löytämään yhteistyötä edistäviä ja estäviä tekijöitä sekä kuvaamaan yhteistyön toivottua ihannetilaa. Kyselyllä haettiin myös näkemyksiä Ohjaamoista löytyvistä palveluista ja Ohjaamo-toiminnan seutukunnallisuuden toteuttamisesta. Ensimmäiseen kyselyyn vastasi 83 työpajatoimijaa ja 56 etsivän nuorisotyön toimijaa, toiseen kyselyyn 135 työpajatoimijaa ja 192 etsivän työn toimijaa. Yhteensä kyselyvastauksia on siis 466.

Kyselyjen tarkoituksena oli saada valtakunnallista tietoa hajanaisten ja usein keskenään ristiriitaisten paikallisten kokemusten sijaan. Tavoitteena on tuottaa tietoa ja konkreettisia kehittämisehdotuksia toimialojen yhteisen kehittämistyön pohjaksi. Ensimmäisen kyselyn raportti löytyy TPY:n sivuilta¹.

Tähän raporttiin on koottu toisen, tarkennetun kyselyn keskeiset tulokset työpajojen osalta. Vastauksia saatiin kaikista maakunnista, eniten Uudeltamaalta, Satakunnasta, Pohjois-Karjalasta, Päijät-Hämeestä ja Kymenlaaksosta. Vastaajista 62 prosenttia on kaupunkimaisesta kunnasta (n=80), 22 prosenttia taajaan asutusta kunnasta (n=29) ja 16 prosenttia maaseutumaisesta kunnasta (n=21). 49 prosenttia vastaajista työskentelee työpajalla valmennus- ja ohjaustehtävissä (n=65), 37 prosenttia johtotehtävissä (n=49) ja 8 prosenttia kehittämis- ja suunnittelutehtävissä (n=11).

Tiivistelmä

Toteutettu kysely osoittaa, että työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyön toimivuudessa on valtakunnallisesti suuri kirjo: yhteistyö on paikoin aktiivista ja sen koetaan toimivan hyvin, mutta monin paikoin yhteistyötä pidetään varsin puutteellisenä. Ongelmalliseksi nähdään erityisesti se, että nuorten ohjautuminen Ohjaamoista työpajoille on vähäistä suhteessa työttömien nuorten määrään. Keskeiseksi epäkohdaksi nouseekin aivan liian monen työpajan ja Ohjaamon välinen heikko yhteistyö. Kyselyvastauksissa kritisoidaan myös päällekkäistä toimintaa, erityisesti työpajoilla ja Ohjaamoissa tuotettavien valmennuspalvelujen osalta.

Työpajatoiminnan ja Ohjaamon yhteistyön toivotusta ihannetilasta jäsentyy kyselyn kautta suhteellisen yhtenäisen kuva. Ihannetilassa palvelut vastaavat nuorten moninaiisiin tarpeisiin, ja niiden muuttuessa pystytään reagoimaan joustavasti ja nopeasti tarjoamalla palveluja yli toimintasektoreiden. Kyselyn perusteella on myös löydettävissä yhteisiä yhteistyötä haittaavia tai estäviä tekijöitä sekä toisaalta yhteistyötä tukevia ja edistäviä tekijöitä. Nämä yhteistyötä edistävät tekijät toimivat askeleina kohti yhteistyön toivottua tilaa, ja niiden vakiinnuttaminen on olennaista yhteistyön kehittämisen kannalta. Nuorten työllisyyden ja kouluttautumisen edistäminen edellyttää nuorten tarpeisiin vastaavaa molemminpuolista asiakasohjausta ja vahvempaa yhteistyötä työpajojen ja Ohjaamojen välillä. Päällekkäisten palvelujen rakentaminen ei ole tarkoituksenmukaista: palvelukokonaisuudet tulisi suunnitella yhteistyössä ja molempien toimijoiden vahvuuksia hyödyntäen. Nuorten palvelupolut on saatava saumattomiksi ja nuorten tilanteita parhaiten edistäviksi.

Työpajojen Ohjaamojen kanssa toteuttama yhteistyö:

- Jos omalta toimialueelta löytyy Ohjaamo, 83 % vastaajista (n=88) toteuttaa yhteistyötä Ohjaamon kanssa, 17 % vastaajista (n=18) ei tee yhteistyötä.

¹ https://www.tpy.fi/site/assets/files/8068/ohjaamoyhteistyö_raportti_tpy_01_2019.pdf

- Toteutettu yhteistyö on varsin moninaista, ja yleisimmät yhteistyömuodot ovat: työpajan valmentautujien informointi Ohjaamon tilaisuuksista, työpajan valmentajien ohjaaminen asioimaan itse Ohjaamossa, Ohjaamon asiakkaiden ohjautuminen työpajalle ja työpajan valmentautujien kanssa yhdessä Ohjaamossa asioiminen.

Yhteistyön toivottu ihannetila:

- molemminpuolinen aktiivinen asiakasohjaus nuorten tarpeiden mukaisesti
- yhteistyössä järjestettävä toiminta ja työntekijät sovitusti tavattavissa toistensa toimipisteissä
- selkeät vastuut ja ohjautumisprosessit
- toimitaan saman katon alla tai samassa hallinnollisessa rakenteessa
- toisiaan täydentävä toiminta: nuoren tukeminen yhteisenä tavoitteena

Yhteistyötä haittaavia ja estäviä tekijöitä:

- pitkät etäisyydet eikä Ohjaamalla seutukunnallista toimintaa
- kokemus Ohjaamon haasteista tukea nuoria, jotka tarvitsevat monialaista tukea
- ilman yhteistyötä Ohjaamoissa toteutettava, työpajojen kanssa päällekkäinen toiminta (valmennukset)

Yhteistyötä tukevia ja edistäviä tekijöitä:

- yhteistyörakenteet sekä yhteinen suunnittelu ja kehittäminen
- yhteinen hallinnollinen rakenne ja/tai saman katon alla toimiminen
- jaettu näkemys nuorten tarpeesta ja yhteisestä työstä

Kehittämisehdotukset:

- paikallisten ja alueellisten yhteistyörakenteiden vakiinnuttaminen
- asiakasohjauksen vahvistaminen: nuorten Ohjaamoista työpajoille ohjautumisen lisääminen nuorten tarpeita vastaavasti
- seutukunnallisten ratkaisujen hakeminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- päällekkäisen toiminnan välttäminen: palvelutarpeiden kartoittaminen sekä palvelujen ja prosessien yhteinen suunnittelu ja mahdollinen yhteistyö niiden toteuttamisessa
- valtakunnallinen ohjaus em. ehdotusten toteuttamisessa

1. Työpajojen toteuttama yhteistyö Ohjaamon kanssa: informoinnista asiakasohjaukseen ja yhteistyössä toteutettaviin palveluihin

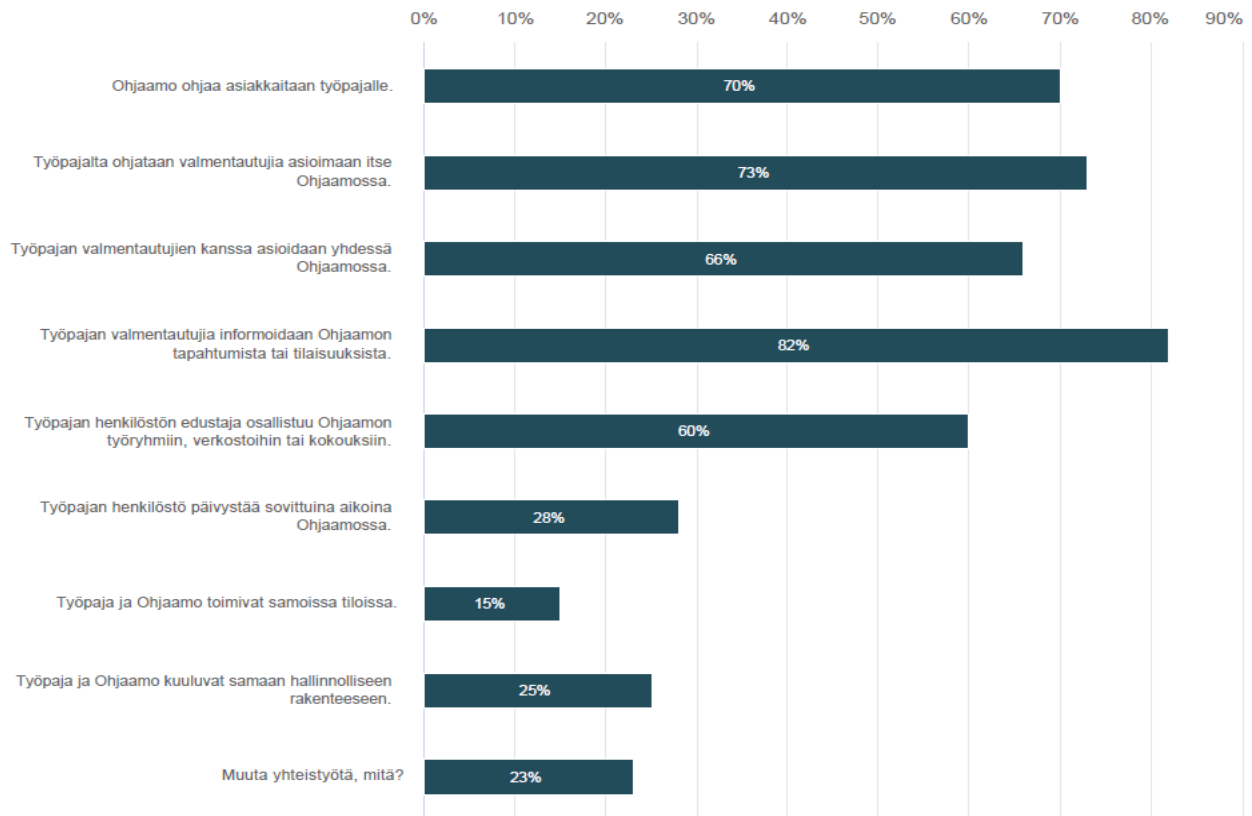
Suurin osa vastaajista, 83 prosenttia (n=88), tekee yhteistyötä Ohjaamon kanssa, 17 prosenttia (n=18) vastaajista puolestaan ilmoittaa, ettei toteuta lainkaan yhteistyötä Ohjaamon kanssa. Kyselyn perusteella työpajojen Ohjaamojen kanssa toteuttama yhteistyö on moninaista. Yleistä on, että työpajojen valmentautujia informoidaan Ohjaamon erilaisista tilaisuuksista. Tyypillistä on myös, että työpajalta ohjataan valmentautujia asioimaan itse Ohjaamossa ja Ohjaamosta ohjataan asiakkaita työpajalle. On kuitenkin huomattava, ettei tämä yhteistyön toteuttaminen sinänsä kerro vielä esimerkiksi yhteistyömuodon volyymeistä.

Yleisimmät yhteistyömuodot ovat:

- Työpajan valmentautujia informoidaan Ohjaamon tapahtumista tai tilaisuuksista: 81 %
- Työpajalta ohjataan valmentautujia asioimaan itse Ohjaamossa: 73 %
- Ohjaamo ohjaa asiakkaitaan työpajalle: 70 %
- Työpajan valmentautujien kanssa asioidaan yhdessä Ohjaamossa: 66 %
- Työpajan henkilöstö osallistuu Ohjaamon työryhmiin, verkostoihin tai kokouksiin: 60 %

Lisäksi:

- Työpajan henkilöstö päivystää sovittuina aikoina Ohjaamossa: 28 %
- Työpaja ja Ohjaamo kuuluvat samaan hallinnolliseen rakenteeseen 25%
- Työpaja ja Ohjaamo toimivat samoissa tiloissa: 15 %
- Muu yhteistyö: 23 %, mikä on yleisimmin nuorille suunnattuja yhteisiä toimintaryhmiä tai yhdessä järjestettäviä kursseja

2. Näkemyksiä omalla alueella toimivan Ohjaamon tarkoituksenmukaisuudesta

Valtaosalla kyselyyn vastaajista, 76 prosentilla (n=101), löytyy Ohjaamo oman organisaation toiminta-alueelta. 20 prosentilla (n=26) vastaajista ei puolestaan ole Ohjaamo toiminnassa omalla alueellaan. Viisi prosenttia (n=6) vastaajista ilmoittaa, ettei Ohjaamo vielä löydy, mutta se on suunnitteilla.

Kyselyssä kysyttiin, onko tarkoituksenmukaista, että omalla alueella toimii Ohjaamo. Selvä enemmistö vastaajista, 92 prosenttia (n=98), pitää alueeltaan löytyvää Ohjaamo tarkoituksenmukaisena. Kahdeksan prosenttia (n=8) vastaajista kuitenkin koki, ettei Ohjaamon toiminen ole tarkoituksenmukaista heidän toiminta-alueellaan.

Ohjaamo edistää palveluintegraatiota ja tukee nuorten työllistymistä – toiminta on tarkoituksenmukaista

Ohjaamo-toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kokevat perustelevat näkemystään suurella työttömien nuorten määrällä, ja katsovat Ohjaamon muodostuneen tärkeäksi osaksi paikallista palvelujärjestelmää. Ohjaamon nähdään vastaavan sekä nuorten työllistymiseen ja kouluttautumiseen että monialaisten palvelujen integroimiseen liittyviin tarpeisiin.

- *"Ohjaamo kokoaa nuorille tarkoitettut palvelut keskitetysti yhden luokun periaatteella ja sille on selkeä tarve alueella."*
- *"Alueella on paljon työttömyyttä ja nuoria, jotka tarvitsevat palveluiden yhteensovittamista."*
- *"Loistava yhteistyötaho, joka kokoaa hyvin yhteen tarpeellisia ja hyödyllisiä toimijoita nuorten asioihin."*

Vastaavaa palvelua toteutetaan muutoinkin – toiminta ei tarkoituksenmukaista

Ne, jotka eivät kokeneet alueensa Ohjaamo-toimintaa tarkoituksenmukaiseksi, katsoivat, ettei Ohjaamo tuo lisäarvoa oman kunnan nuorten palveluihin, sillä vastaavaa palvelua toteutetaan jo muutenkin. Kyse on etenkin pienistä kunnista:

- *"Ohjaustoimintoja on riittävästi muutoinkin, pienillä paikkakunnilla on jo luontevat yhteistyöverkostot."*
- *"Pienellä paikkakunnalla on valmiit toimivat rakenteet, yksilövalmentajan ja etsivän tiivis yhteistyö."*

3. Näkemykset omalla alueella mahdollisesti tarvittavan Ohjaamon tarkoituksenmukaisuudesta

Jos Ohjaamo ei omalta toiminta-alueelta löytynyt, valtaosa kysymykseen vastanneista, 70 prosenttia (n=18), katsoi, ettei sitä myöskään tarvita. 31 prosenttia (n=8) vastanneista puolestaan on sitä mieltä, että alueelta tulisi löytyä Ohjaamo.

Potentiaaliselle Ohjaamolle ei tarvetta – toimitaan jo ”ohjaamomaisesti”

Mahdollisen Ohjaamon tarpeettomaksi kokevat katsovat, ettei Ohjaamo toisi lisäarvoa, sillä nuoret saavat jo palveluja samoilla periaatteilla. Kyse on tässäkin kohden usein pienistä kunnista, joissa peruspalvelujen katsotaan toimivan kohtuullisesti. Todettiin, että nuorille pystytään ilman erillistä Ohjaamo tarjoamaan palveluja ”ohjaamomaisesti”.

- *”Yhdistyksemme on 25 vuotta toiminut vastaavanlaisesti kuin Ohjaamo.”*
- *”Ei tuo mielestäni mitään lisäarvoa meidän nuorille. Samat palvelut löytyy Nuorten työpajan alta.”*

Potentiaaliselle Ohjaamolle olisi tarvetta – parantaisi palvelujen saatavuutta

Mahdollisen Ohjaamon tarpeelliseksi kokevat katsovat, että alueelle saatava Ohjaamo parantaisi palvelujen saavutettavuutta ja saatavuutta, madaltaisi kynnystä palveluihin sekä nopeuttaisi nuorten asioiden hoitamista.

- *”Palveluja voisi keskittää sinne ja asiakkaiden helppo tulla sinne.”*
- *”Ohjaamo löytyy naapurikunnasta, matkaa sinne on n. 30 km. Käytännössä tämä matka on sen verran pitkä, että se karsii monta tuen tarvitsijaa. Lisäksi oma kokemukseni on, että Ohjaamo ei tavoita kaikkein vaikeimmissa tilanteissa olevia.”*

4. Näkemyksiä Ohjaamoista löytyvistä palveluista: keskeistä kouluttautumisen ja työllistymisen tuki

Kyselyllä kartoitettiin palveluita, joita vastaajien mielestä tulisi Ohjaamoista löytyä. Keskeisiksi nousivat palvelut, joita nuori tarvitsee tulevaisuutensa suunnittelun ja jatkokoulutuksen rakentamisen tueksi, erityisesti työllistymiseen ja kouluttautumiseen liittyen. Osa vastaajista katsoi, ettei kaikkien palvelujen tarvitse sijaita fyysisesti Ohjaamoissa, kunhan ne ovat Ohjaamon kautta tavoitettavissa ja asiointiin tarjotaan tukea. Tuotiin esille, että palvelujen tarve riippuu pitkälti muusta paikallisesta palveluverkostosta sekä nuorten tilanteista ja tarpeista. Olennaisimmiksi ydinpalveluiksi nousivat TE-toimiston, sosiaalityön ja Kelan palvelut. Myös asumispalveluita, etsivää nuorisotyötä, paikallisia työllisyyspalveluita, koulutusneuvontaa, velkaneuvontaa ja terveydenhuollon palveluita pidettiin tärkeinä. Jotkut nostivat esille lisäksi nuorten työpajan edustuksen. Keskeiseksi nähtiin myös mielenterveys- ja päihdepalvelut, ja niiden saatavuudessa katsottiin olevan Ohjaamoissa tällä hetkellä eniten puutteita. Toisaalta osa vastaajista koki, että Ohjaamon nykyiset palvelut ovat riittävät. Joissakin vastauksissa katsottiin, että Ohjaamojen ruotsinkieliset palvelut ovat puutteellisia.

- *”Työvoimatoimisto, sosiaalityö ja asumispalvelut sekä ammatinvalintapsykologi ja opo tärkeitä. Lisää mielenterveyspuolen ja päihdepuolen palveluja.”*
- *”Nuoren näkökulmasta Ohjaamoissa tulisi olla todella hyvä oman paikkakunnan palvelurakenteen tuntemus ja tätä kautta tarpeenmukainen ohjaus. Kaiken ei tarvitse olla saman katon alla.”*
- *”Yksilöllinen ohjaus- ja neuvontatyö. TE-palvelut, tuki mtt-asiointiin, terveydenhuolto, sosiaalihuolto. Pienellä paikkakunnalla kaikkien palveluiden saattaminen saman oven taakse on haastavaa, mutta tärkeintä yhdeltä ovelta löytyvä tuki kaikkiin muihin palveluihin.”*

5. Seutukunnallisten Ohjaamopalvelujen toteuttaminen: digipalveluista pop-up-tapahtumiin ja jalautumiseen

TPY:n aiemmassa kyselyssä moni vastaaja toivoi, että Ohjaamot toimisivat laajemmin seutukunnallisesti. Tässä kyselyssä kysyttiin, miten seutukunnallisuutta voitaisiin käytännössä toteuttaa. Vastaajien mukaan yhteistyötä tulisi tehdä yli kuntarajojen, sillä pitkien etäisyyksien katsotaan jättävän nuoria tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolelle.

Moni vastaajista toi esille, että olisi tarkoituksenmukaista, jos Ohjaamo jalkautuisi lähikuntiin ja tarjoaisi säännöllisesti palveluja myös seutukunnan muissa kunnissa. Tätä voitaisiin toteuttaa vastaajien mukaan esimerkiksi palvelubussilla sekä erilaisten pop-up-tapahtumien avulla. Myös esimerkiksi työpajatoiminnan ohessa toimivat satelliittiohjaamot ja digitaalisten palveluiden entistä laajempi käyttö mainittiin.

Moni korosti, että yhteistyö alueellisten toimijoiden kesken on tärkeää, jotta nuori saa tarvitsemaansa apua mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja tehokkaasti. Osa vastaajista pohti seutukunnallisen toiminnan rahoitusta: olisiko jatkossa mahdollista saada maakunnallisesti ohjattua rahoitusta seutukunnalliseen toimintaan?

- *"Ohjaamalla voisi olla esim. päivystyspalveluita seutukunnassa alueellisesti."*
- *"Seutukunnallisesti voisi olla tarjolla esim. erilaisia pop up -tempauksia tai liikkuva palvelubussi, joka kiertäisi lähialueen paikkakunnilla."*
- *"Palvelujen jalkauttaminen myös lähikuntiin."*
- *"Satelliittiohjaamot."*
- *"Pitkien välimatkojen ja todella huonojen/ei ollenkaan julkisten kulkuneuvojen maassa palvelun pitäisi tulla omalle kylälle ja sellaisina vuorokauden aikoina, kun asiakkaat ovat virkeimmillään, ennen kuin he ymmärtävät meidän konservatiivisen ajatuksen 8–16 välisenä aikana tehtävistä töistä ja jolloin tämän kaltaiset palvelut ovat tarjolla."*
- *"Yhteistyö ja yhteistoimijuus alueellisten toimijoiden kanssa, digipalvelu tukena."*

6. Työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyö ihannetilanteessa

Kyselyvastausten mukaan työpajojen ja Ohjaamojen toivotussa ihannetilanteessa palvelut vastaisivat nuorten moninaisiin tarpeisiin, ja nuorten tilanteiden muuttuessa niihin pystyttäisiin reagoimaan joustavasti ja nopeasti tarjoamalla palveluja yli toimintasektoreiden. Ihannetilanteen keskeiset tekijät ovat kyselyn perusteella: molemminpuolinen asiakasohjaus, sovitut vastuut ja prosessit, yhteistyön rakenteet, yhdessä järjestettävä toiminta ja työntekijät sovitusti tavattavissa toistensa toimipisteissä, toimiminen saman katon alla tai samassa hallinnollisessa rakenteessa sekä tätä kautta toisiaan täydentävä toiminta – nuoren tukemisen näkeminen yhteisenä tavoitteena.

• Molemminpuolinen asiakasohjaus

Kun monen työpajan ja Ohjaamon välisen yhteistyön tilanne on se, että yhteistyö on vähäistä tai sitä ei ole, tulee vastaajien mukaan ihannetilanteessa lähteä siitä, että asiakasohjausta yleensäkin tapahtuu:

- *"Ohjaamoilta ohjautuisi nuoria pajalle..."*
- *"Sellainen, että Ohjaamosta ohjautuisi meidän pajoille nuoria ja toisaalta me ohjaisimme täältä ihmisiä asioimaan Ohjaamossa."*

• Sovitut vastuut ja prosessit

Ihannetilanteessa olennaisena pidetään myös yhdessä suunniteltuja ja sovittuja vastuuta ja toimintatapoja. Toimivan yhteistyön nähdään edellyttävän yhdessä määriteltyjä rooleja ja prosesseja. Selkeä työnjako ehkäisee päällekkäistä työtä ja tukee sujuvia palvelupolkuja. Tämä on yhteistyön rakenteellinen tekijä, joka ei monin paikoin toimi, mutta jota toimijoilta tulisi edellyttää.

- *"Yhteistyö olisi mahdollisimman helppoa, ihmiset tuttuja. Prosessit mietitty yhdessä selkeiksi ja vastuut jokaisella työntekijällä hallussa. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen tapahtuisi huolellisesti. Yhteistyön tärkeyttä painotettaisiin."*
- *"Yhteistyöllä saataisiin nuorelle hänen tarvitsemansa palvelut nopeasti ilman monia välikäsiä. Työpajan toiminnalla on kuntouttava ja ylläpitävä rooli ja Ohjaamalla kirjaimellisesti ohjaava rooli, jolloin ei tehtäisi päällekkäisiä asioita, vaan molemmat toimisivat toisiaan tukien nuoren saattamisessa eteenpäin."*
- *"Mielestäni X-kaupungissa yhteistyö on ihanteellista. Ei tehdä päällekkäistä työtä, ei aseteta ylimääräisiä rajoja ja palvellaan yhteisiä asiakkaita mahdollisimman sujuvasti yhteisen tavoitteen ja vision mukaisesti."*

- **Yhteistyön rakenteet, yhdessä järjestettävä toiminta ja työntekijät tavattavissa toistensa toimipisteissä**

Yhteistyön ei nähdä toimivan, ellei sitä tueta vakiintunein yhteistyörakentein. Ihanneltilanteessa yhteistyörakenteet kokouksista verkostoihin olisivat kunnossa. Työpajalla ja Ohjaamolla olisi myös asiakkaiden tarpeiden mukaisesti yhteistyössä järjestettävää toimintaa, kuten erilaisia ryhmätoimintoja ja valmennuksia. Tämä ehkäisisi päällekkäisen toiminnan toteuttamista. Lisäksi työpajojen ja Ohjaamojen työntekijät olisivat sovitusti tavattavissa toistensa toimipisteissä.

- *Yhteistyössä järjestettävää toimintaa, esim. tilojen yhteiskäyttö ja työntekijöiden yhdessä vetämät ryhmät. Yhteiset palaverit.”*
- *”Ohjaamolta asiakkaiden välittäminen pajalle, nuorten työpajan päivystys Ohjaamolla, verkostopalaverit.”*
- *”Liikkuva Ohjaamo, joka tulisi fyysisesti paikalla työpajalle. Työntekijät liikkuisivat eikä oletettaisi, että asiakas aina matkustaa omilla kustannuksillaan. Matkakustannuksetkin osalle esteenä palveluihin hakeutumisessa.”*

- **Toimiminen saman katon alla tai samassa hallinnollisessa rakenteessa**

Osa vastaajista katsoo, että ihanneltilanteessa työpaja ja Ohjaamo toimivat joko samassa hallinnollisessa rakenteessa tai fyysisesti saman katon alla. Tämä ei kuitenkaan nouse kyselyssä ratkaisevaksi tekijäksi. On silti huomattava, että yhteistyön nähdään toimivan, jos työpaja ja Ohjaamo toimivat samoissa tiloissa tai samassa hallinnollisessa rakenteessa.

- *”Saumaton yhteistyö ja asiakkaiden ohjaaminen molempiin suuntiin, työtiimeissä ja ohjausryhmässä toimiminen, Ohjaamossa toimiminen.”*
- *”Ohjaamo toimisi työpajan yhteydessä.”*
- *”Ohjaamo ja työpaja toimisivat samassa rakennuksessa samoissa tiloissa, yhteistyö yli toimialarajojen.”*

- **Toisiaan täydentävää: nuoren tukeminen yhteinen tavoite**

Työpajojen ja Ohjaamon yhteistyön katsotaan ihanneltilanteessa olevan ennen kaikkea aidosti vuorovaikutteista, toisiaan täydentävää ja synergiaetuja tuottavaa. Tällöin nuoret nähtäisiin yhteisinä asiakkaina ja heidän tukemisensa ja ohjaamisensa elämässään eteenpäin yhteisenä tavoitteena. Ihanneltilanteessa nuori olisi aina keskiössä ja hän löytäisi aina tiensä oikeaan aikaan hänen tilannettaan parhaiten edistävään palveluun.

- *”Yhteisten rajapintojen löytyminen ja yhdessä toimiminen nuorten hyväksi.”*
- *”Yhteisiä asiakkaita, saumatonta yhteistyötä ja eteenpäin meneviä nuoria, jotka itse ovat esim. pajatoiminnan avulla löytäneet omat polkunsu.”*
- *”Toimivaa ja joustavaa yhteistyötä, jossa muistettaisiin, että meillä on yhteiset asiakkaat ja tavoitteena asiakaslähtöinen toiminta. Yhteistyössä on voimaa ja tekemistä riittää kaikille. Pyritään pois kilpailuasetelmasta, vaikka meillä yhteiset resurssit toiminnan järjestämiseen paljolti onkin.”*

7. Yhteistyötä haittaavia tekijöitä

Kyselyn perusteella työpajojen yhteistyö Ohjaamojen kanssa on monin paikoin kehittynyt. Toisaalta jotkut vastaajista tuovat esille, että aiemman Ohjaamo-hankkeen päätyttyä yhteistyössä on ollut henkilöstön vaihtuvuuden takia katkoksia. Jotkut myös kokevat, että erityisesti hankkeen jälkeen Ohjaamon toiminta on painottunut liiaksi TE-hallintoon. On selvää, että toimivan yhteistyön eteen tulee työskennellä pitkäjänteisesti.

- *”Ohjaamon epäselvä koordinaatio/esimiesvastuu jossain vaiheessa; nyt toimii. Alkuun päällekkäisyydet jo olemassa olevien / palveluiden järjestämisessä kummastuttivat, kuten myös asiakashaalinta jo palveluissa olevien nuorten kohdalla.”*
- *”Ohjaamo-hankkeen päätyttyä Ohjaamon henkilökunta vaihtui ja hyvät kontakti sekä toimintamallit katosivat osittain. Yhteistyötä jouduttiin rakentamaan uudelleen.”*

Vaikka monet vastaajista katsovat, että työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyössä on kehitettävää, on myös huomattava, että osa vastaajista painottaa, ettei mikään haittaa yhteistyötä, koska yhteistyö sujuu niin hyvin.

- *”Pelkkää hyvää sanottavaa Ohjaamosta!”*

- *"Haittatekijöitä ei ole ollut."*

Toisaalta moni vastaajista toi esille vähäisen tai puuttuvan yhteistyön. Ohjaamon kautta voisi ohjautua työpajalle merkittävästi tämänhetkistä enemmän asiakkaita. Toisaalta tässäkin kohden jotkut katsovat, ettei Ohjaamo-toiminnalle ole etenkin pienessä kunnassa edes tarvetta, koska toimitaan jo ohjaamomaisesti. Osa vastaajista tuo esille, että yhteistyötä on kyllä yritetty virittää, ja osa viittaa heikoksi jääneen yhteistyön taustalla esimerkiksi aikapulaan. Työpajatoimijat kokevat, ettei Ohjaamossa aina tunneta riittävästi työpajan eri palveluja ja nähdä toiminnan mahdollisuuksia nuorten tukemisessa.

- *"Ei varsinaisesti ole mikään haitannut. Tai ehkä se, että Ohjaamon puolelta ei ole tullut yhteydenottoja meihin päin, ja meiltä on vain jäänyt muiden asioiden alle aktiivinen yhteistyön ehdottelu."*
- *"Välillä tuntuu, että työpajan potentiaalia ei aivan täysin nähdä. Ohjaamon toiminta on täällä vielä hyvin alussa, mutta parhaiten Ohjaamo toimii paikkana, missä viranomaiset päivystävät."*
- *"Se, että Ohjaamo toimii itsenäisesti, ei ota kontaktia työpajatoimintaan, ohjaavat asiakkaita omalle pajalle (sosiaali- ja terveystiimi). Tästä asiasta olen käynyt keskustelua monta kertaa."*

Kyselyn perusteella keskeisiksi yhteistyötä estäviksi ja haittaaviksi tekijöiksi nousevat: pitkät etäisyydet seutukunnallisen Ohjaamo-toiminnan puuttuessa, Ohjaamon haasteet palvella monialaista tukea tarvitsevia nuoria ja Ohjaamojen päällekkäiset valmennukset työpajojen kanssa.

• Pitkät etäisyydet eikä Ohjaamolla seutukunnallista toimintaa

Moni vastaajista tuo esille, että yhteistyötä Ohjaamon kanssa estävät ja haittaavat pitkät välimatkat ja heikot kulkuyhteydet. Haasteellisessa elämäntilanteessa olevat nuoret tarvitsevat lähipalveluita, eivätkä kaukana sijaitsevat palvelut ole heille saavutettavia. Nuoria tuetaan tällöin muun monialaisen yhteistyön avulla. Kyse on usein pienistä kunnista kaukana suuremmista kaupungeista:

- *"Alueella Ohjaamot keskittyneet isompiin kaupunkeihin ja eivät tavoita työpajojen/etsivän asiakaskuntaa."*
- *"Alueen Ohjaamo on viereisessä kunnassa, ja se tarjoaa osan palveluistaan (ajanvarausajat, palkkatukityöt yms.) vain kunnan nuorille. Ymmärtääkseni meillä on vapaus osallistua avoimiin tilaisuuksiin, mutta ei ole tullut lähdettyä. On jäänyt fiilis etten halua viedä nuoria tapahtumaan sillä riskillä, että sieltä tulee viesti että "nämä palveluthan ei ole sitten teitä varten"."*
- *"Lähin Ohjaamo sijaitsee fyysisesti melko kaukana (n. 50km). Paikkakunnallamme on toimiva yhteistyöverkosto mm. koulujen, sosiaalitoimen, työkoordinaattorin, hyvinvointikoordinaattorin ja koko nuorisopalveluiden kanssa ilman Ohjaamoja. Nuorisopalvelut toimivat siis itse ohjaamona."*

• Ohjaamon haasteet tukea nuoria, jotka tarvitsevat monialaista tukea

Osa vastaajista katsoo vahvasti, että asiakaskunta on Ohjaamojen kanssa yhteistä. Osa puolestaan tuo esille, että työpajojen kohderyhmään kuuluvat nuoret ovat haasteellisissa elämäntilanteissa ja tarvitsevat monialaista tukea – eikä Ohjaamon koeta palvelevan riittävästi näitä nuoria. Työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön ja muiden monilaisten palveluiden katsotaan osaltaan vastaavan näiden nuorten tarpeisiin ja tukevan heitä muissa palveluissa asioinnissa.

- *"Työskentelemme moniongelmaisten nuorten kanssa ja mielestäni Ohjaamo ei välttämättä vastaa heidän tarpeisiinsa riittävästi. En pidä Ohjaamoja tällaisten nuorten kohdalla matalan kynnyksen paikkana. Nämä enemmän työtä vaativat nuoret tarvitsevat kynnyksettömän paikan, johon uskaltaa mielellään saattaa tulla."*
- *"Ohjaamo on suunnattu ns. paremmassa kunnossa oleville nuorille, kuin meidän pajuonnet, joten yhteistyötä ei paljoa ole."*
- *"Joidenkin työntekijöiden "nuiva" suhtautuminen sosiaalisesti haasteellisiin asiakkaisiin. Halutaan ns. "kermat päältä", eikä oteta vastaan hankalia tai epätodennäköisesti työllistyviä asiakkaita. Ja tällaisia asiakkaita työnnetään toisten harteille hanakasti. Ohjaamolla ollaan liiaksi TE-palveluiden alaisia, ei nähdä asiakasta psykosoosiaalisenä kokonaisuutena."*

- **Päällekkäisiä valmennuksia työpajojen kanssa**

Jotkut vastaajista tuovat esille, että työpajoilla ja Ohjaamoilla on toiminnassaan päällekkäisyyksiä. Tällä viitataan etenkin niihin Ohjaamoihin, jotka toimivat itse palveluntuottajina ja tarjoavat erilaisia valmennuksia ja ryhmätoimintoja. Päällekkäisestä toiminnasta tulisi päästä yhteisesti suunniteltuihin prosesseihin ja tarpeen mukaan mahdollisesti yhteistyössä tuotettuihin palveluihin, jolloin voitaisiin tehokkaammin hyödyntää molempien toimijoiden vahvuuksia.

- *"Tarvittaisiin lisää yhteistä suunnittelua ja tehokkaampaa viestintää. Työ on osittain päällekkäistä. Yhteistyöstä kumppanuuteen vielä matkaa."*
- *"Ohjaamon epäselvä koordinaatio / esimiesvastuu jossain vaiheessa; nyt toimii. Alkuun päällekkäisyydet jo olemassa olevien / palveluiden järjestämisessä kummastuttivat, kuten myös asiakashaalista jo palveluissa olevien nuorten kohdalla."*
- *"Ohjaamo-toiminta tekee joitakin päällekkäisiä valmennuksia työpajojen kanssa, palveluohjaus tuottajalle/pajalle olisi parempi (asiantuntijuus, pitkän linjan toimija, laatu ja vaikuttavuus)."*

8. Yhteistyötä tukevia ja edistäviä tekijöitä

Kyselyn perusteella keskeisiksi työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyötä tukeviksi ja edistäviksi tekijöiksi nousevat yhteistyörakenteet ja yhteinen kehittäminen, saman katon alla toimiminen ja/tai yhteinen hallinnollinen rakenne sekä jaettu näkemys nuorten tarpeista ja yhteisestä työstä.

- **Yhteistyörakenteet ja yhteinen kehittäminen**

Kysely osoittaa, että toimiva ja kestävä yhteistyö perustuu rakenteille, jotka tukevat sitä ja tuovat sille jatkuvuutta. Säännöllinen molemminpuolinen viestintä sekä yhteinen kehittäminen ja toimintatavoista sopiminen nousevat myös olennaiseen rooliin. Yhteistyö on jo lähtökohtaisesti rakentunut vahvalle pohjalle, jos työpajatoiminta on ollut mukana suunnittelemassa Ohjaamo-toimintaa. Yhteistyö vaatii kuitenkin aktiivista ylläpitoa ja henkilökohtaisten suhteiden rakentamista. Tähän liittyy myös toisten työn tunteminen ja arvostaminen. Pysyvät yhteistyörakenteet ja yhteinen kehittäminen ovat edellytys toimivalle työnjaolle ja asiakasprosesseille. Nuorten tilanteiden edistämiseksi niitä tulee myös edellyttää.

- *"Yhteiset henkilöstötapaamiset, tehokas tiedottaminen puolin ja toisin."*
- *"Yhteisiin verkostoihin osallistuminen sekä erilaiset hankkeet liittyen nuoriin."*
- *"Nuorten palveluiden päälliköiden yhteiset kokoukset ja kehittämispäivät."*
- *"Työpaja on ollut alusta saakka mukana Ohjaamo-toimintaa kehittäessä ja suunnitellessa."*
- *"Henkilökohtaiset suhteet."*
- *"Selkeä työnjako ja rajapintojen kartoitus sekä jatkuva yhteydenpito ja yhteistyön kehittäminen."*
- *"Tiedonsiirto ja toimintatavoista sopiminen. Yhteiset koulutukset ja tapahtumat. Ryhmätoimintojen yhdistäminen ja niistä tiedottaminen. Nuorten profilointi esimerkiksi niin, että koulutukseen motivoituneet nuoret: Ohjaamo – toiminnallista tukea ja arkiryymiä tarvitsevat nuoret: työpajat. Keskustelu nuoren prosessista yhdessä."*

- **Yhteinen hallinnollinen rakenne tai saman katon alla toimiminen**

Toimivaa yhteistyötä on selvästi edistänyt sekä yhteiseen hallinnolliseen rakenteeseen kuulumisen että fyysisesti samoissa tiloissa tai rakennuksessa toimiminen. Kyse voi olla myös työpajahenkilöstön sovitusta paikalla olosta Ohjaamoissa eli ns. säännöllisistä päivystysajoista. On huomattava, että vaikka kyselyn perusteella yhteistyö yhteisessä hallinnollisessa tai fyysisessä rakenteessa toimii, ei se kuitenkaan ole ainoa vaihtoehto hyvälle yhteistyölle.

- *"Sekä Ohjaamo että nuorten työpajat ovat molemmat kaupungin nuorisopalveluiden hallinnoimia."*
- *"Koska Ohjaamo ja työpajat kuuluvat samaan hallintorakenteeseen ja Ohjaamo on syntynyt täydentämään jo olemassa olevia palveluita siinä, on yhteistyön synnyttäminen ollut mahdollista. Asioinnin helppous ja palveluiden saatavuus samasta paikasta tukevat yhteistyötä."*
- *"Samassa hallinnollisessa rakenteessa toimiminen on hyvä ja mahdollistaa hyvän yhteistyön matalalla kynnyksellä. Palveluohjaus pajalta Ohjaamoon ja toisinpäin on helppoa. Tiedonsiirto samassa hallintokunnassa helppompaa."*

- *”Työpajan ja Ohjaamon toimiminen samoissa tiloissa.”*
- *”Saman katon alla olemisen, yhteiset työntekijät, yhteinen toimintatapa.”*
- *”Ohjaamo on työpajan yhteydessä ja on auki silloin, kun nuorten työpajakin on auki.”*
- *”Työpajaohjaajat ja etsivä nuorisotyö aina kerran viikossa paikalla.”*

- **Jaettu näkemys nuorten tarpeista ja yhteisestä työstä**

Kysely osoittaa, että kaiken kaikkiaan kyse on siitä, nähdäänkö työ ja sen tavoitteet yhteisinä, ja onko yhteistyölle vahva tahtotila. Tätä tahtotilaa ja yhteisen näkemyksen syntymistä tukevat paitsi yhteinen hallinnollinen rakenne tai saman katon alla toimiminen, myös yhteistyörakenteet ja yhteinen kehittäminen.

- *”Halu tehdä yhdessä, sama asiakaskunta, molemmin puoleinen kiinnostus nähdä toisemme mahdollisuutena ja hyötyä siitä nuoria ajatellen.”*
- *”Yhteiset asiakkaat, joiden hyvinvoinnin edistämisen eteen tehdään töitä.”*

9. Lopuksi – nuorten tilanteiden edistäminen yhteistyössä

Kysely tuo esille, että työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyö toimii vaihdellen: paikoin erinomaisesti, mutta monin paikoin varsin kehnosti. Valtakunnallisen työpajakyselyn 2018 (OKM/AVI) tulosten valossa työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyö näyttäyty heikkona. Kyselyn mukaan Ohjaamoista ohjautui työpajoille edellisvuonna vain 162 nuorta, mikä merkitsee ainoastaan 1,1 % ohjautumisen kokonaisvolyymistä. Osittain kyse voi olla siitä, että joitakin Ohjaamojen tekemiä ohjauksia on tilastoitu TE-hallinnon tekemiksi ohjauksiksi. Työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyötä ei kuitenkaan pidetä valtakunnallisen kyselyn perusteella toimivana: asteikolla 1–5 työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyön sujuvuus saa arvon 2,9. Eri tahojen kanssa toteutetun yhteistyön keskiarvo on 3,6, ja Ohjaamojen saama arvo on alhaisimpien joukossa. Työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyön vahvistaminen nouseekin valtakunnallisessa kyselyssä esille yhtenä toiminnan kehittämiskohteena.²

Nuorten tilanteiden edistämiseksi sekä heidän koulutustasonsa ja työllisyysasteensa nostamiseksi työpajojen ja Ohjaamojen välistä yhteistyötä on vahvistettava. Tähän tarvitaan paitsi paikallista ja alueellista yhteistyötä, myös valtakunnallista ohjausta. Yhteistyötä tukevia rakenteita tulee edellyttää ja sitä edistäviä tekijöitä vaikiinnuttaa. Toimijoiden työnjaosta ja asiakasohjauksen prosesseista sekä yhteistyön muodoista ja niiden kehittämistä tulee sopia paikallisesti. Ei ole tarkoituksenmukaista rakentaa päällekkäisiä valmennuspalveluita eikä toisaalta tuottaa väliinpuotoajaryhmiä. Nuorten palvelutarpeita tukee kartoittaa yhteisesti ja niiden pohjalta suunnitella palveluja ja mahdollista yhteistyötä niiden toteuttamisessa. Myös seutukunnallisia ratkaisuja tulee hakea yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Olennaista on, että nuori pääsee oikeaan aikaan hänen tilannettaan parhaiten edistävään palveluun ja löytää omat jatkopolkunsaa.

² Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja 2019: Työpajatoiminta 2018. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Vaasa: Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto